

ressò *mont-rogenç*

LA NISSAGA DELS ROM (8): EXPANSIÓ AL BAIX CAMP (CAMBRILS)

Martí Rom
www.martirom.cat

29-12-2022

Dèiem que aquells Rom, fonamentalment de Vilanova d'Escornalbou, van anar minvant amb el pas dels anys. Això, entre d'altres causes, és per la seva expansió per alguns pobles del Baix Camp i rodalies.

He fet una recerca bàsica de persones amb el cognom Rom en els pobles del Baix Camp, partint de la font més antiga que he trobat que és el cens electoral de 1894. Recordarem que sols hi havia homes.

No n'he trobat cap a: Botarell, Colldejou, Duesaigües, Falset, L'Aleixar, Les Borges, Marçà¹, Maspujols, Riudoms, Tivissa, Valls, Vandellós i Vila-seca.

Sí que n'hi ha a (primer cognom Rom / segon cognom Rom):

Cambrils 4 / 0
El Perelló 0 / 3
Montbrió 3 / 2
Pratdip 1 / 1
Reus 4 / 2
Riudecanyes 0 / 1
Tarragona 4 / 0
Vinyols 0 / 1

L'últim cens disponible és el de 1955. Ara en trobem a:

Botarell 0 / 1
Cambrils 19 / 29
Duesaigües 2 / 1
Marçà 1 / 0
Montbrió 6 / 4
Reus 13 / 7
Riudecanyes 2 / 1
Riudoms 0 / 1
Tarragona 1 / 3
Tivissa 0 / 1

Evolució d'aquests pobles (1894 / 1955):

¹ Recordarem aquell mont-rogenç de la branca dels Rom del carrer de Sant Antoni, fins fa poc "desconegut", Joaquim Rom Aguiló que es va casar a Marçà amb Elvira Perpiñà Piqué. Vèiem que constava en els censos electorals de Marçà des de l'any 1917 fins al 1955.

Botarell (1894) 0/0, (1955) 0 / 1
Cambrils (1894) 4 / 0, 1995) 19 / 29
Duesaigües (1894) 0/0, (1955) 2 / 1
El Perelló (1894) 0 / 3, (1995) 0 / 0
Marçà (1894) 0/0, (1955) 1 / 0
Montbrió (1894) 3 / 2, (1995) 6 / 4
Pratdip (1894) 1 / 1, (1995) 0 / 0
Reus (1894) 4 / 2, (1995) 13 / 7
Riudecanyes (1894) 0 / 1, (1995) 2 / 1
Riudoms (1894) 0/0, (1955) 0 / 1
Tarragona (1894) 4 / 0, (1995) 1 / 3
Tivissa (1894) 0/0, (1955) 0 / 1
Vinyols (1894) 0 / 1, (1995) 0 / 0

Total 1955 (dels que hi ha a):

Botarell 0 / 1. Total: 1
Cambrils 19 / 29. Total: 48
Duesaigües 2 / 1. Total: 3
El Perelló 0 / 0. Total: 0
Marçà 1 / 0. Total: 1
Montbrió 6 / 4. Total: 10
Pratdip 0 / 0. Total: 0
Reus 13 / 7. Total: 20
Riudecanyes 2 / 1. Total: 3
Riudoms 0 / 1. Total: 1
Tarragona 1 / 3. Total: 4
Tivissa 0 / 1. Total: 1
Vinyols 0 / 0. Total: 0

Amb aquestes dades, cal remarcar principalment els pobles: Cambrils amb 48, Reus amb 20 i Montbrió amb 10. Aquests, sobrepassen amb escreix els que hi ha a Mont-roig i Vilanova d'Escornalbou.

CAMBRILS

La recerca inicial sobre els Rom de Cambrils l'havia fet durant el 2021. Aleshores vaig publicar un primer text al "Ressò mont-roigenc" el 17 de desembre de 2021. A l'estiu del 2022, vaig tenir l'encert de contactar amb una persona cabdal de Cambrils². Joan Font Fortuny, dit "Flaire"³, és un mariner jubilat⁴ que des de fa anys té la bella dèria de

² M'hi va adreçar el Gerard Martí Estrada, director del "Museu Molí de les Tres Eres" de Cambrils. El món es ben petit. Jo havia entrevistat anys enrere, el 2010, el seu pare, Pere Martí Castells, pel llibre "Joan Miró i Mont-roig: pal de ballarí (1911-1929)" (Arola Editors, 2012). Aquest era el net de Pere Martí Oliva, un mont-roigenc resident i casat a Cambrils, conegut com "Peret de la Botera" que Miró anomenava "Peret tartraner". Aquest, fins al 1930 (que no hi havia estació de tren a Mont-roig), recollia la família Miró a l'estació de Cambrils i els duia al seu mas de Mont-roig. També els recollia els diumenges per pujar-los a missa a Mont-roig. "Joan Miró i Mont-roig: pal de ballarí (1911-1929)" (Arola Editors, 2012), pàg. 56, 115, 127 i 128.

³ També "Flaira".

cercar els arbres genealògics de les famílies de Cambrils del barri de la Marina. Hi hauria d'haver un "Flaire" a cada poble. No cal dir que el seu ajut, les seves aportacions m'han permès de completar alguns buits que tenia i afegir informacions rellevants. També he de citar les profitoses converses amb Lluïsa Rom Sala, Lluïsa Rom Ferré, Montserrat Rom Guzmán, Josep Rom Burrut i Àngel Vallverdú Rom. També les informacions aportades des de Roses per Marina Rom Ostiategui. Així doncs, aquest text és una ampliació del que vaig publicat inicialment.

No havia trobat cap Rom a Cambrils en les actes de baptisme d'aquella parròquia, que estan digitalitzats a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT)⁵, de l'any 1728 al 1782. La primera anotació és del 19 d'agost de 1794, de Matilde Rom Nolla: "Dia vint de agost de mil setcents noranta quatre, en las fonts baptismals de la Parroquial Iglesia de Cambrils... jo vicari infrascrit... he batejat solemnement a Matilde, Maria, Josefa, Paula, Agustina, que nasqué lo dia abans a dos hores y quart el mati; filla y natural de Llorens Rom⁶ de Vilanova Escornalbou y de Maria Nolla⁷ de Montroig conjugues moliners⁸ en la present habitants. Foren Padrins Mateu Rom⁹, casat de Vilanova y Matilde Borrás y Roca donsellera de Botarell en dia Cambrils abitant als que se advertí lo parentiu espiritual y la obligació de ensenyar la Doctrina Christiana, a la batejada". Firma "Josep Bassedas, vicari".

Rom. y
 Nolla. D.
 48.

Dia Vint de Agost de mil setcents noranta quatre. En
 las fonts baptismals de la Parroquial Iglesia de Cambrils
 Arquebisbat de Tarragona; Jo Vicari infrascrit per lo Sr.
 Carmitxo Tellea Rector de dita he batejat solemne-
 ment a Matilde, Maria, Josefa Paula Agustina, que
 nasqué lo dia abans a dos hores y quart el mati.
 filla legitima, y natural de Llorens Rom de Vila-
 novia Escornalbou, y de Maria Nolla de Montroig conjugues
 moliners en la present habitants; Foren Padrins
 Mateu Rom, casat de Vilanova, y Matilde Borrás
 y Roca donsellera de Botarell, en dia Cambrils abitant
 als que se advertí lo parentiu espiritual y la obli-
 gació de ensenyar la Doctrina Christiana, a la ba-
 tejada.

Jm. M. J. Bassedas, Vicari.

⁴ Actualment, la barca d'arrossegament ("d'arrastro") "Marina Flaira" la duu el seu fill.

⁵ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/FonsDocumentals>

⁶ És Llorenç Rom Pomés fill de Llorenç Rom Toda i Teresa Pomés Llaberia. Aquest Llorenç Rom Toda era fill del moliner mallorquí Bartomeu Rom Ramis i Magdalena Toda Borràs.

Com dèiem anteriorment, a Llorenç Rom Pomés se l'esmenta en el segon matrimoni del seu fill Antoni Rom Nolla amb Antònia Genovés Graset. Curiosament, ho trobem en el llibre de matrimonis (17-01-1819 a 25-12-1951) de Vila-seca. Diu que és fill de Llorenç Rom i Maria Nolla.

⁷ En el registre de matrimonis (1801-1823), a la pàgina digital 199, hi consta que aquesta, el 1818, vídua, es va casar amb Domingo Tondo, vidu. S'esmenta que els seus pares, també de Mont-roig, eren Joan Nolla i Maria Puitxa.

⁸ En aquell moment deuriem treballar en un molí de Cambrils.

⁹ Deu ser Mateu Rom Pomés, el seu germà gran. Diu que estava casat amb Gertrudis Anglada.

Així doncs, Llorenç Rom Pomés era moliner com el seu pare, Llorenç Rom Toda i el seu avi, el mallorquí Bartomeu Rom Ramis.

Així tenim que a finals del segle XVIII ja hi ha un primer Rom: Llorenç Rom Pomés, de Vilanova d'Escornalbou que s'estableix a Cambrils i que el 1794 tenen sa filla Matilde Rom Nolla.

El 1797 neix, dels mateixos pares, Plàcida Rom Nolla. Els padrins són: Gertrudis Rom, de Mont-roig, i el seu espòs Josep Vela, “adroguer” de Cambrils. I el 1799 neix Maria Teresa; ara diu dels seus pares: “conjuges moliners de Montroig”. Ara, Llorenç Rom Pomés devia treballar en un molí de Mont-roig (el Molí dels Riuets?). Tindrien més fills: Francisca (1802), Llorenç (1805), Antoni (1808) i Rufo Rom Nolla (1808)¹⁰.

Llorenç Rom Nolla, mariner, es va casar amb Mònica Roigé¹¹ (Casas), de Barcelona, i van tenir la Plàcida (1840) i Josep Rom Roigé (1843), mariner.

Antoni Rom Nolla, també mariner, es va casar amb Maria Alimbau Pintaluba¹² i van tenir: Antoni (1836) i Maria Rom Alimbau (1839-1843). Antoni Rom Nolla es va casar, en segones núpcies, amb Antònia Genovès Graset¹³ (1818) i van tenir un fill: Josep Rom Genovés (1843). Lluïsa Rom Sala, rebesneta d'aquest darrer, em diu que li deien un renom familiar: “els Minsus”.

Antoni Rom Nolla i el seu germà Llorenç Rom Nolla seran els primer mariners d'aquesta nissaga. Inicien, la que podem qualificar de la branca dels Rom mariners de Cambrils. Anirem veient que molts dels seus descendents seran mariners. Viuran al barri de la Marina, a la platja. Aleshores, Cambrils estava format per dos nuclis de població ben separats. Fins als anys setanta del segle XX encara ho eren.

Li pregunto a Joan Font Fortuny, dit “Flaire”: què és més correcte “pescadors” o “mariners”? “A finals del segle XVIII i inicis del XIX, la majoria eren mariners que feien el transport del vi o blat de la comarca a d'altres indrets¹⁴. A l'hivern, que no hi havia transport, anaven a pescar”. “Aquestes famílies vivien de la pesca, i també del cultiu de l'arròs, aprofitant els aiguamolls que hi havia en aquesta zona costanera...”¹⁵.

¹⁰ Com ja he fet anteriorment, no esmento els fills que moren als pocs mesos o anys.

¹¹ He trobat “Roiger” i “Roigé”. En els censos electorals figura com “Roigé”.

¹² En algun document sembla que sigui “Limbau” o “Rimbau”.

¹³ Com dèiem anteriorment, aquest matrimoni consta en el llibre de matrimonis (del 17-01-1819 a 25-12-1951) de Vila-seca. Diu que Antoni Rom Nolla tenia 33 anys i Antònia Genovès 23. Aquesta era vídua de Josep Alberich, patró de barca, i filla de Josep Genovès i Rosa (Graset), pagesos de Vilanova d'Escornalbou.

¹⁴ “El port de Cambrils es convertí en un port de cabotatge d'una certa categoria, per on sortien una bona part dels productes i de les collites del Baix Camp i fins i tot del Priorat. Quan al començament del segle XVIII s'inicià la construcció de l'actual santuari de la Mare de Déu del Camí, és prou conegut el fet que els mariners cambrilencs portaven la pedra necessària des de les muntanyes de Barcelona... després d'haver descarregat al port de la Ciutat Comtal els productes embarcats a Cambrils...”. “Quaranta anys d'estampes cambrilenques. Volum 2” de Josep Salceda Castells (Edicions El Mèdol, 1998), pàg. 143. M'expliquen que durant l'època de l'estraperlo, en els anys quaranta i fins inici dels cinquanta, alguns mariners de Cambrils quan feien transport de mercaderies a Barcelona aprofitaven per carregar gasoil per a la barca i que venien sota mà al tornar, produint uns notoris beneficis. Després feien anar la barca amb fuel, que era més barat.

¹⁵ “Cambrils. Una història. Una mirada” de Kim Castells / M. Antònia Ferrer amb fotografies de Rafael López-Monné / Jordi Portals (Arola Editors, 2007), pàg. 37.

També a Mont-roig s'hi feia arròs, des del barranc de la Porquerola, a tocar de Miramar, fins la riera de Riudecanyes¹⁶; gairebé tota la zona marítima del terme, sols quedava la part rocosa del vedat del marquès de Marianao (que ara té aquell nom estranger de "Miami").

"Flaira": "Quan jo anava al col·legi els nens ens dividíem en vileros (de la vila, del poble) i mariners (del barri de Marina)"¹⁷. "Els cambrilencs, els de de la marina o els de la vila, sempre s'han contemplat mútuament. Els de terra perquè instintivament miren sempre al mar si és pròxim. I els del mar perquè necessiten que la terra els guii per saber amb precisió en quin indret es troben..."¹⁸.

DESCENDENTS D'ANTONI ROM NOLLA I MARIA ALIMBAU PINTALUBA

Haviem dit que van tenir dos fills: Antoni Rom Alimbau (1836) i Maria Rom Alimbau (1839-1843). Tan sols el primer tindria descendència.

Antoni Rom Alimbau (1836) es va casar amb Rosa Piqué Solé (1840) i van tenir 5 fills: Antoni (1862), Josep (1866), Joan (1868), Esteve (1870) i Ramon Rom Piqué (1876).

Aquests fills:

Antoni Rom Piqué (1862) es va casar amb Úrsula Pijoan Mestre (1861) i van tenir 3 fills: Antoni (1891), Josep (1894) i Teresa Rom Pijoan (1895). Més endavant veurem que, a més, van tenir al Joan i la Rosita. Aquests dos, més l'Antoni, marxaran a viure a Roses (Alt Empordà).

Josep Rom Piqué (1866) es va casar amb Brígida Papió Ferrando (1870) i van tenir 5 fills: Rosa (1893), Maria (1895), Francesc (1899), Soledad (1900) i Joan Rom Papió, dit "Migranya" (1909).

Joan Rom Papió, dit "Migranya", es va casar amb Maria Guzmán Bel. Van tenir la Rosa, Magdalena, Josep, Francisco, Anna Maria, Joan (1932) i Montserrat (1935) Rom Guzmán. Molt amablement, la seva filla Montserrat (que ja té 87 anys) (2022), m'explica que el renom de "Migranya", al seu pare, li venia que quan era petit era molt entremaliat i els seus avis li deien que era "més dolent que la migranya".

Joan Rom Papió, dit "Migranya", cap a finals dels anys cinquanta o inicis dels seixanta va anar una temporada a pescar a la Guinea. Algú el va convèncer que hi anés. Varen dur el seu vaixell fins allà, en un de gran transport. Se'n va endur el seu fill Joan. Però les condicions d'aquell oceà, l'Atlàntic, no eren les de la mar a Cambrils. Les xarxes i el propi vaixell van començar a podrir-se. Va haver de tornar.

El fill, Joan Rom Guzmán, fou pescador fins que es va casar. Malgrat tot, ara amb noranta anys encara surt a pescar, acompanyat d'altres.

¹⁶ "El conreu de l'arròs a Mont-roig. Els Aiguamolls dels Prats" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 515.

¹⁷ "El que anomenem la platja o baix a mar, segons el dir dels vileros...". "Quaranta anys d'estampes cambrilenques. Volum 2" de Josep Salceda Castells (Edicions El Mèdol, 1998), pàg. 153.

¹⁸ De la introducció de Xavier Amorós del llibre "Cambrils. Una història. Una mirada" de Kim Castells / M. Antònia Ferrer amb fotografies de Rafael López-Monné / Jordi Portals (Arola Editors, 2007), pàg. 11.

Montserrat Rom Guzmán es va casar amb Eveli Martí Joan, dit “Macarrilla”, i van tenir 4 fills: Xavier, Eveli, Carles i Montserrat Martí Rom¹⁹.

Em comenta la Montserrat Rom Guzmán que el seu marit, Eveli Martí Joan, era mariner. Ja havia nascut a Cambrils de pares de La Cala (Ametlla de Mar). Anava amb la barca d’Antoni Rom Sans, dit “Bagarella”. Sortia a la nit, anava al tresmall. Ella, la Montserrat, treballava al famós restaurant de l’època, “Can Gatell”²⁰; tant feia de cambrera com ajudava a la cuina. Quan l’Eveli no estava a la mar anava a “Can Gatell”. “*Li deien ves a ajudar a la mestressa, a la cuinera*”. Va començar a col·laborar a la cuina i en va anar aprenent. Va acabar sent cuiner de “can Gatell”.

El 1966, van deixar aquest restaurant i van muntar “Casa Macarrilla” al carrer de les Barques núm. 14. “Vam pujar el restaurant treballant-hi tota la família, primers nosaltres dos i després els quatre fills. Passat el temps, la Montserrat es va casar, l’Eveli i el Carlos van posar un restaurant a Salou. Aquí es va quedar el Xavier. Ara el duen els seus fills: el Xavier i l’Eduard”. Molt a prop, al carrer de les Barques núm. 6, aquest darrer l’Eduard porta un “gastrobar” dit “La Selva”.

Joan Rom Piqué (1868) es va casar amb Maria Capella Recasens (1873) i van tenir 5 fills: Teresa (1899), Irene (1900), Maria (1901), Carme (1903) i Àngela Rom Capella (1909).

Esteve Rom Piqué (1870) es va casar amb Casiana Papió Ferrando (1873) i també van tenir 5 fills: Artur (1898), Esteve (1900), Josep (1901), Aurora (1904) i Àngel Rom Papió (1909).

Aquest darrer Esteve Rom Piqué (1870-1911) va ser un dels mariners de Cambrils que va morir en la tràgica llevantada de 1911. La seva actuació en aquest extraordinari temporal de mar fou singular doncs va permetre que d’altres es salvessin. En el següent capítol descriurem amb detall aquest luctuós esdeveniment.

Fills d’Antoni Rom Piqué i Úrsula Pijoan Mestre:

Josep Rom Pijoan (1894) es va casar amb Maria Solé Ferrando (1895) i van tenir 3 fills: Úrsula (1920), Maria (1923) i Celestino Rom Solé (1927-1993). Aquest, es va casar amb Maria Burrut Fortuny (1928) i van tenir un fill: Josep Maria Rom Burrut; els hi deien “els Tinos” (per allò de ser fills del Celestino).

M’explica Josep Maria Rom Burrut que la darrera barca que ha tingut, fa anys que ha deixat la pesca, fou la “Illa de Buda”. També que el seu pare, Celestino Rom Solé, havia

¹⁹ Casualment tenen els dos cognoms “Martí Rom”, com el meu germà (Francesc) i jo mateix (Josep Miquel).

²⁰ A “Can Gatell” hi anava sovint Joan Miró des del seu mas de Les Pobles, a Mont-roig. Quan el visitava alguna persona rellevant el duia a dinar. En el meu llibre “Joan Miró i Mont-roig: el xiscler de l’oreneta (1930-1983)” (Arola Editors, 2018) s’hi esmenta un gratat de vegades: pàg. 176, 210, 219, 300 i 324. La més curiosa és l’anècdota de la pàg. 300: “Un cop els senyors Miró van anar a dinar a can Gatell, a Cambrils. Al tornar, la senyora Miró, va comentar que li havia fet passar una mala estona doncs ell havia estat tot el dinar observant amb gran dedicació un pa rodó que li havien portat. El cambrer estava preocupat, “vol que li canviï?, necessita alguna cosa?”. La senyora Miró ens deia “estic avergonyida, no ha dinat res”. Se’l va endur i deu estar possiblement en alguna escultura...”.

tingut dues barques, la “Celestino” dedicada a l’arrossegament i la “San Cristobal” a la sardina.

Em diu que la seva mare, Maria Burrut Fortuny, era de “cal Tomaquetes”. El pare del seu avi li deia, amb un deix especial a la seva dona: “tu, maca”, i d’aquí “tomaquetes”. També que la mare del seu avi, Úrsula Pijoan Mestre, deia al seu fill Josep Rom Pijoan, que era la nineta dels seus ulls, i d’aquí que li deien de “cal Nina”.

Josep Maria Rom Burrut es va casar amb Victòria Porro i van tenir 4 fills: el Josep Maria, Maria del Mar, Celestino i Laia Rom Porro.

Josep Maria Rom Porro es va casar amb Mercè Domènech i han tingut el Tino i l’Aria. Maria del Mar Rom Porro es va casar amb Carles García i han tingut la Laura i Genís García Rom. Celestino Rom Porro es va casar amb Claudia Masdeu. I Laia Rom Porro es va casar amb Adam Pérez i han tingut la Fiona Pérez Rom.

La Laia Rom Porro em comenta una divertida anècdota: A l’escola havia de fer un treball sobre el seu arbre genealògic. Quan el va lliurar, com que hi havia prou noms i cognoms repetits (cosa freqüent en els Rom de Cambrils), li van dir que s’ho havia inventat.

Veurem més endavant com d’altres fills d’aquest matrimoni, l’Antoni, el Joan i la Rosita s’establiran a Roses (Alt Empordà).

Fills de Josep Rom Piqué i Brígida Papió Ferrando:

Rosa Rom Papió (1891) es va casar amb Ramiro Gil Piñol (1894) i van tenir la Maria Gil Rom (1919-1986) que es va casar amb Francesc Fortuny Costa (1919-1989). També van tenir el Ramon Gil Rom (1923) i l’Emili Gil Rom (1935-2017). Aquest darrer es va casar amb Carme Villas Fàbregas (1935).

Maria Rom Papió (1893) es va casar amb Antoni Olivé Morell (1889) i van tenir tres fills: Josep (1918), Francesc (1920) i Maria Olivé Rom (1924).

Francesc Rom Papió (1899) es va casar amb Maria Bueno Piqué (1902) i van tenir en Tomàs Rom Bueno (1928) que es va casar amb Maria Teresa Font Rom (1930). Aquests van tenir el Tomàs Rom Font (1955) que es va casar amb Francisca Flores Muñoz (1958) i van tenir la Dolors (1975) i la Fanny Rom Flores (1980).

Aquí trobem un Rom Bueno que es casa amb una Font Rom, per la qual cosa el fill serà un Rom Font. Tornem a tenir cognoms canviats.

Si analitzem aquest matrimoni tenim que Tomàs Rom Bueno descendeix d’una branca dels Rom²¹ i l’esposa Maria Teresa Font Rom d’una altra²². El besavi del primer era Antoni Rom Alimbau, germanastre de l’avi de la seva esposa, Josep Rom Genovés.

Fills de Joan Rom Piqué i Maria Capella Recasens:

²¹ Ascendents: Francesc Rom Papió, Josep Rom Piqué, Antoni Rom Alimbau, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

²² Ascendents: Francisca Rom Sans, Josep Rom Genovés, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

Teresa Rom Capella (1898) que es va casar amb Evelio Costa Planell (1897) i van tenir tres fills: Joan (1920-1982), Teresa (1923) i Carme Costa Rom (1923-2007).

Irene Rom Capella (1900) es va casar amb Josep Capella Piqué (1895-1932) i van tenir també tres fills: Maria (1924), Rosa (1927) i Fermí Capella Rom (1931-2000). Aquest darrer es va casar amb Pepita Matas (1935-2021). Fill d'aquest matrimoni és Josep Capella Matas (1960), periodista de TV3 a la delegació a Madrid. El 2 de setembre de 2022 fa fer el pregó de la Festa Major de Cambrils. També és el president de l'Associació Cultural Revista Cambrils.

Ara hem trobat que Irene Rom Capella es va casar amb Josep Capella Piqué i els fills d'ambdós són Capella Rom. Una altra vegada trobem alguns Rom amb els cognoms canviats.

Carme Rom Capella (1903) es va casar amb Josep Savall Solé (1898) i van tenir la Concepció Savall Rom (1927) i el Josep Savall Rom (1933).

Fills d'Esteve Rom Piqué (el de la llevatada de 1911) i Casiana Papió Ferrando:

Artur Rom Papió (1899) es va casar amb Carme Pujals Boronat (1903) i van tenir l'Esteve Rom Pujals (1921) que es va casar amb l'Elvira Espinach Tutusaus (1924-2007) i van tenir la Montserrat i l'Esteve Rom Espinach. També van tenir l'Artur Rom Pujals (1923) que es va casar amb Maria Savall Font (1928) i van tenir l'Artur Rom Savall (1954) i que, al seu temps, tingué la Maria (1984) i la Maria del Camí Rom Ortoneda (1987). També van tenir el Joan Maria Rom Pujals (1930), que es va casar amb Esperança Bordas Matamoros (1930-2022) i van tenir la Carmina Rom Bordas (1958). També van tenir l'Aurora Rom Pujals (1933) que es va casar amb Joan Ortoneda Domenech (1929-2017) que tindrien el Sergi (1957), el Joan Artur (1963) i l'Aurora Ortoneda Rom (1967).

Josep Rom Papió (1902) es va casar amb Lluïsa Pijoan Bertran (1904) i van tenir la Josepa Rom Pijoan (1927-1995) que es va casar amb Josep Savall Bru (1925-2017) i van tenir el Jaume (1953) i el Josep Lluís Savall Rom (1959-2006). El primer és químic; es va casar amb l'Emiliana Rebull²³ i van tenir en Jaume Savall Rebull.

Josep Lluís Savall Rom (1959-2006)²⁴ va publicar el llibre “El vocabulari dels pescadors de Cambrils” (Associació d'Estudis Reusencs, 1991); era la tesi de llicenciatura, un treball sobre els pescadors de Cambrils²⁵. Va morir amb 46 anys, el 30 de juliol de 2006. En aquest llibre esmenta (com un dels seus informadors) en Josep

²³ La família d'Emiliana Rebull venia de la Cala (l'Ametlla de Mar), eren “els Marfil”.

²⁴ Curiosament, Josep Lluís Savall Rom procedeix, alhora, de les dues branques de mariners que descendeixen d'Antoni Rom Nolla (fill de Llorenç Rom Pomés). Dèiem que aquest s'havia casat dos cops, primer amb Maria Alimbau Pintaluba i després amb Maria Alimbau Pintaluba. Doncs, Josep Lluís Savall Rom, per la primera branca, té com ascendents: Josepa Rom Pijoan, Josep Rom Papió, Esteve Rom Piqué (el del naufragi del 1911), Antoni Rom Alimbau i Antoni Rom Nolla. Per l'altra: Josep Savall Brú, Jaume Savall Solé (casat amb Josepa Brú Vidal), Rosa Vidal Vidal (casada en segones núpcies amb Josep Rom Sans dit “Vell Pepis”), Josep Rom Genovès i Antoni Rom Nolla. Quatre generacions enrere, Josep Rom Genovès i Antoni Rom Nolla eren germanastres.

²⁵ També va fer el “Glossari” mariner del llibre “Barques i fogons. De Vinaròs a Calafell” de Gerard Vergés, Ramon Gomis i Josep Gual (Editorial El Mèdol, 1990), pàg. 95.

Rom (Vidal), dit “Pepis”²⁶. Ja fa molts anys el vaig comprar perquè em va interessar el títol i el tema. Em va fer gràcia adonar-me que l'autor era un Rom. Dedicatòria: “A dos Jaumes: Jaume Vidal Alcover i Jaume Savall Rom (el seu germà) que en aquests dos oficis –la filologia i la pesca– m’han guiat i precedit per camins d’intel·ligència i llibertat”.

Josep Lluís Savall Rom va estudiar el batxillerat elemental als “Hermanos de la Salle” de Cambrils, a la vila. El superior el va fer a Reus, també a la Salle. Estudiant Filologia Catalana a Tarragona, fou deixeble de Jaume Vidal Alcover i una mena d’afillat de Maria Aurèlia Capmany. Alguns estius anava a Mallorca amb ells. A l’acabar la carrera va començar a donar classes de català a funcionaris de la Generalitat i del govern espanyol a Catalunya. “Sortia a pescar a la llum amb la barca de la família, la Rosa Tecla, que duia el seu pare. Li agradava usar aquelles típiques expressions dels mariners: iep, xep...”. Fou director de l’Escola-taller del Port de Tarragona (1992-1995) i va entrar a formar part del Museu Marítim de Tarragona. Va recuperar els “Tinglados”, que ara són sales d’exposicions. Estava obsedit a recuperar el patrimoni marítim de fusta. Fou impulsor del col·lectiu “Gent del Llamp” del Camp de Tarragona²⁷. “Va xalar a Tarragona”. Posteriorment, va treballar al Museu Marítim de Barcelona com a cap de l’àrea de les seves activitats. “Sempre anava amb una llibreteta a la butxaca amb un bolígraf, anotava paraules o temes que sorgien. Li encantava la dialèctica, confrontar opinions amb d’altres, contradir-los per passar després a argumentar el contrari. Era un joc”.

Em comenta la seva cosina germana Lluïsa Rom Ferré, que m’ha anat descrivint alguns aspectes del seu caràcter que he reproduït en el paràgraf anterior, que la barca d’arrastrot (arrossegament) “Calixto Pijoan” s’anava a desballestar com a conseqüència d’una subvenció de la Unió europea i que Josep Lluís Savall Rom va fer tot el possible per poder-la recuperar com a patrimoni. No fou possible. Pel que em diuen també fou un entusiasta de la vela llatina i l’impulsor de “l’Arjau²⁸-Vela llatina de Cambrils”.

“Vivia al carrer del Carme de Cambrils, damunt de casa meva. Ell era uns dotze anys més gran que jo; ens dèiem, com es feia temps enrere, ma i teta. A Cambrils hi ha el costum que els Reis Mags arribin amb tres barques. A la família teníem la “Rosa Tecla”, que era la que portava el Rei blanc. El Josep Lluís es va encaparrar en que volia ser un cop el Rei blanc i em va convèncer perquè jo fos un dels seus patges”.

²⁶ Josep Rom Vidal (1907-1990). El pare del Josep Lluís Savall Rom, Josep Savall Bru, era mariner del “Rosa Tecla” del “Pepis”.

²⁷ “La Gent del Llamp és un col·lectiu literari que, de manera ininterrompuda, ha funcionat al Camp de Tarragona durant les darreres quatre dècades. El seu nom vol referir-se al grup d’escriptors modernistes que van actuar en aquest mateix territori a darreries del segle XIX, prenent el títol d’un recull de relats d’un dels seus membres, Josep Aladern. A la segona meitat dels anys 70, en l’àmbit universitari tarragoní, ja va editar-se una revista que recollia aquest mateix nom. Però no va ser fins al 1982 que un grup de persones que havien treballat a la revista van posar en marxa el col·lectiu LGdL, amb el propòsit bàsic d’editar llibres i de facilitar la relació entre els escriptors i els artistes visuals. Des d’aquest moment, La Gent del Llamp ha editat més de 70 títols...” (del web <http://lagentdelllamp.cat/qui-som/>).

²⁸ “Arjau”: “Mànc horizontal de ferro o fusta encastat a la part superior del timó. Serveix per a moure’l en qualsevol direcció amb més facilitat”. “El vocabulari dels pescadors de Cambrils” de Josep Lluís Savall Rom (Associació d’Estudis Reusencs, 1991), pàg. 30. “En castellà: caña”.

“Gaudia d’anar cama a l’orla²⁹, d’embarcar-se pel plaer de navegar”. El veiem exactament “cama a l’orla” en la fotografia de la coberta del llibre que li van dedicar “Aquell regust d’ampla llibertat. Memòries de Josep Lluís Savall”³⁰.

Es va casar amb Irene Moré, era de Portbou i va anar a viure a Girona. Deia que sempre anava en tren, primer de Tarragona a Barcelona i després de Girona a Barcelona. Aleshores treballava al Museu Marítim de Barcelona. Van tenir l’Helena Savall Moré, “la xica”. Quan la Irene ja estava en una fase avançada del càncer li va aparèixer a ell. L’Helena, amb dos anys, es va quedar sense pares.

En aquell llibre que li van dedicar els amics, un d’ells diu sobre ell que gaudia del “gust de les paraules salabroses”³¹. El mar, la mar, havia impregnat la seva personalitat. “Me’n recordo com si fos ara que un dia vaig presenciar una discussió entre ell i el Magí (Sunyer) sobre quin d’aquests dos creadors musicals era més important: Beethoven o Mozart. Era un pur joc dialèctic. La qüestió no era qui convenia a qui. La qüestió era qui feia servir arguments més esmolats, qui aguantava amb més aplom els embats de l’adversari...”³². “Josep Lluís Savall Rom, mariner, que la mar et sigui més clement que la terra ferma, que ningú no et torni a esquerdar la rialla...”³³.

El llibre també recull els textos que va publicar, excepte aquell “El vocabulari dels pescadors de Cambrils”. El primer, sense títol, es va publicar en el llibre d’homenatge a Jaume Vidal Alcover (“He inventat un horitzó”, 1983). “L’estranger i la nina” i “Nueses mitològiques” (1991) estan dedicats a dos collages d’Antoni Torrell. Un altre, sense títol, “és una prosa destinada al consum familiar”, s’hi diu a la introducció. I, finalment, la crònica d’un viatge “1.000 milles”. Aquest text va sortir publicat a la revista “Mardemars” (del núm. 5 al 8; del setembre de 1999 al febrer de 2000).

El primer d’aquests textos comença: “Això era en el temps de la vela...”. Tota una declaració d’intencions. Parla del “vell Mariano”: “Quan tenia set anys, ja va plantar-se davant del vell Calixto, i li va dir si necessitava un home. El vell Calixto, pescador com no n’hi havia hagut...”. Aquest “vell Calixto” deu ser Calixto Pijoan Recasens. L’he trobat en el cens electoral de 1934. Diu que tenia 58 anys (deuria néixer cap al 1876), era pescador i vivia al carrer de sant Antoni núm. 12. Era el seu besavi, casat amb Rosa Bertran Cros (59 anys). Anteriorment la seva cosina Lluïsa Rom Ferré comentava que el Josep Lluís, permeteu-me que el tracti així, doncs d’alguna manera el sento a prop des de la llunyania, havia intentat que no desballestessin la barca d’arrastró (arrossegament) “Calixto Pijoan”. La narració és la crònica d’un tràgic dia de pesca del “vell Mariano” i el jove Joan en un dia amb un serè (mestral) excessiu, desorbitat. “El vell Mariano ja coneixia com les gastava el torero...”. Recorda aquella cruenta llevantada del 1911. “El mestral, més forts que ells, per damunt del bé i del mal, se’ls emportà”.

²⁹ “Cama a l’orla”: “Sinònim de no fer res. També ho pot ser de no tenir maldecaps o preocupacions...”. “El vocabulari dels pescadors de Cambrils” de Josep Lluís Savall Rom (Associació d’Estudis Reusencs, 1991), pàg. 118. “Orla”: “Barana d’un bastiment, és a dir, la part del costat que voreja tot el bastiment de la coberta cap amunt...”. “El vocabulari dels pescadors de Cambrils” de Josep Lluís Savall Rom (Associació d’Estudis Reusencs, 1991), pàg. 23.

³⁰ “Aquell regust d’ampla llibertat. Memòries de Josep Lluís Savall” de varis autors (Cossetània Edicions, 2007).

³¹ Joaquim Mallafré, a la pàg. 21.

³² Jesús Figueras Jové, pàg. 27

³³ Magí Sunyer, pàg. 92.

M'agrada com s'inicia aquella "prosa destinada al consum familiar": "Hi havia una vegada, a la vora de la mar, un poble de poca gent amb cases que tenien noms...". M'agrada perquè em recorda aquell Cambrils d'inicis dels anys seixanta que vaig conèixer de la mà dels meus pares mont-roigencs, quan el turisme encara no sabia inventat. M'agrada perquè a casa usaven els renoms, que venien de generacions enrere, per esmentar tal o qual persona de Mont-roig. A mi, des de petit, m'havien dit, i em quedà fixat per sempre, que era de "cal Panadero". En aquesta narració tornem a trobar el besavi matern Calixto Pijoan Recasens. També el seu germà Jaume Savall Rom, "del besavi matern... n'agafà la valentia i l'instint de mar". La "xica mig calera... (de) rialla ampla" seria l'esposa del seu germà, Emiliàna Rebull. Dèiem que la seva família venia de la Cala (Ametlla de Mar), eren aquells "Marfil". Sí, és una delicada crònica familiar.

La darrera narració és aquella del viatge amb un vell sardinal de vela llatina de Llançà a Stintino (Sardenya). Ho fan en diverses etapes. La tornada serà directe fins al Port de la Selva. Un fort mestral i un motor que fa figa, treu constantment fum, fa que la travessia sigui llarga i feixuga. Arriben cansats... però "a la memòria queden les fotografies dels moments i també aquell regust d'ampla llibertat". Així acaba el llibre "Aquell regust d'ampla llibertat. Memòries de Josep Lluís Savall".

Acabem de trobar uns Savall Rom, els germans Jaume (1953) i Josep Lluís (1957), fills de Josep Savall Bru i Josepa Rom Pijoan. Abans hem trobat la Concepció Savall Rom (1923), filla de Josep Savall Solé i Carme Rom Capella.

Però anteriorment hem trobat l'Artur Rom Savall (1954)³⁴. I recordarem que a Mont-roig³⁵ hi havia els Rom Savall, dels Rom de cal Nacra.

Josep Rom Papió (1902) i Lluïsa Pijoan Bertran (1904) també van tenir el Pere Rom Pijoan (1929) que es va casar amb Elvira Piqué Torné (1932) i van tenir el Calixte Rom Piqué (1958-1976). També tingueren Lluís Rom Pijoan (1937) que es va casar amb Lluïsa Ferré Costa (1939) i van tenir a Cristina Rom Ferré (1966), casada amb Josep Soriano Barrau (1965), que van tenir l'Aleix i el Jordi Soriano Rom. També la Lluïsa Rom Ferré (1969), casada amb Francesc Losilla Pallarés (1963), que tingueren el Pol Rom Losilla (1992); fa poc s'ha canviar l'ordre dels cognoms. I també van tenir el Pere Rom Ferré (1974); aquest es va casar amb Jordina Benaiges i van tenir el Lluís Rom Benaiges.

Àngel Rom Papió (1909) es va casar amb Maria Aguiló Mora (1910) i van tenir l'Angelina Rom Aguiló (1930-2005) que es va casar amb Àngel Morell Mulet (1930) i van tenir tres fills: Xavier (1956), Joan (1962) i Maria Morell Rom (1964); Xavier Morell Rom és capellà. També van tenir l'Esteve Rom Aguiló que es va casar amb Pilar Recasens i van tenir Angel Rom Recasens. I també a Ventura Rom Aguiló³⁶; aquest, es va casar amb Angelina Mellau i van tenir 2 fills: Ventura i Carlos Rom Mellau. Aquest darrer és músic. Es va casar amb Silvia León i van tenir Nil Rom León.

³⁴ La seva ascendència: Artur Rom Pujals, Artur Rom Papió, Esteve Rom Piqué, Antoni Rom Alimbau i Antoni Rom Nolla.

³⁵ Capítol 4.

³⁶ Surt, amb el seu fill Ventura, en una fotografia del llibre "Cambrils desaparegut" de Gerard Martí i Pedro Otiña (Editorial Efadós, 2021), pàg. 147.

Resumint, hem vist com dos fills del matrimoni d'Antoni Rom Alimbau (1836) i Rosa Piqué Solé (1840), en Josep (1866) i l'Esteve Rom Piqué (1870), es van casar amb les germanes Brígida (1870) i Casiana Papió Ferrando (1873). Per sort, als seus fills els hi van posar noms diferents. Els del primer foren: Rosa (1891), Maria (1893), Soledad (1896), Francesc (1899) i Joan Rom Papió (1908). I els del segon matrimoni: Artur (1899), Esteve (1900), Josep (1902), Àngel (1903) i Aurora Rom Papió (1904).

DESCENDENTS D'ANTONI ROM NOLLA I ANTÒNIA GENOVÈS GRASET.

Acabem de veure els descendents d'Antoni Rom Nolla i Maria Alimbau Pintaluba. Dèiem que en segones núpcies s'havia casat amb Antònia Genovès Graset. Sembla que era de casa bona. Un dels descendents li agradava dir que ells eren els "Rom de marca", utilitzant el símil de la beguda.

Van tenir en Josep Rom Genovés (1843). Aquest, es va casar amb Teresa Sans Martí i van tenir 8 fills: l'Antoni (1874), Josep (1875), Miquel (1875?-1998), Teresa (1881), Josefa (1883), Úrsula (1885), Francisca (1888) i Lluís Rom Sans (1888).

També van tenir a Pere Rom Genovés (1850). Aquest el trobarem a Tarragona. Es va casar amb Francisca Martí (1855) i van tenir a Francisca (1874), Pere (1879), Maria (1879), Antoni (1882), Josep (1883) i Francesc Rom Martí (1888).

Tornem ara als fills de Josep Rom Genovés i Teresa Sans Martí. Antoni Rom Sans (1874)³⁷ es va casar amb Rosa Colom Costa (1878 i van tenir a Miquel (1901-1980), Joan (1907), Josep (1912), Francesc (1915), Maria (1917-1993) i Magí Rom Colom (1920). Joan Rom Colom es va casar amb Joaquina Benaiges Planell (1907). Maria Rom Colom es va casar amb Frederic Casas Font (1915-2005) i van tenir la Maria (1942), Rosa (1945) i Frederic Casas Rom (1958). Magí Rom Colom es va casar amb Rosa Vilella Guinjoan, de Vilanova d'Escornalbou, i van tenir a Joan i Magí Rom Vilella. Em diu Lluïsa Rom Sala, besneta de Josep Rom Sans, germà d'Antoni Rom Sans, que a aquest se'l coneixia com "Bagarella"; renom que va continuar amb els seus fills, principalment Magí Rom Colom.

Lluís Rom Sans (deuria néixer cap al 1888) es va casar amb Concepció Pujol Cullerés (deuria néixer cap al 1901) i van tenir la M. Teresa Rom Pujol (deuria néixer cap al 1922). En el cens de 1955 trobem que vivien al carrer de San Pere núm. 1. M'explica Joan Font Fortuny ("Flaire") que Lluís Rom Sans, quan construïen el port en els anys cinquanta, pesava la pedra amb la bàscula. Posteriorment van viure **en una** d'aquelles primeres cases barates que es van fer a la Rambla de Jaume I. Conclou que M. Teresa Rom Pujol va quedar soltera. No va tenir descendència.

Josep Rom Sans (1875), dit "Vell Pepis"³⁸, es va casar amb Rosa Vidal Vidal (1876) i van tenir tres fills: Josep (1907), Joan (1909) i Rosa Rom Vidal (1909). M'explica la Lluïsa Rom Sala, la besneta del matrimoni que Rosa Vidal Vidal no era del barri de

³⁷ Fou el 1910 president del "Sindicato de la industria pesquera de Cambrils". "Història gràfica de Cambrils" de Ramon Ortiga Vidal (Edicions El Mèdol, 1991), pàg. 144.

³⁸ Luisa Rom Sala em deia que probablement aquest "Pepis", el seu besavi, deuria venir que de petit, com molts altres, deia "pempis" als diners.

Fou el 1931 president de la "Sociedad de pescadores de Cambrils". "Història gràfica de Cambrils" de Ramon Ortiga Vidal (Edicions El Mèdol, 1991), pàg. 145.

Marina, era de la Vila. Es deurien conèixer perquè el “Vell Pepis” anava a estudiar a la Salle, a la Vila. Em diu que hi havia prou matrimonis barrejats de la Vila i Marina. Li pregunto si sap d'on pot venir el renom de “Pepis” i em diu que probablement seria que de petit, com molts altres, deia “pempis” als diners.

Anem a veure la descendència de Josep Rom Sans (“Vell Pepis”) i Rosa Vidal Vidal:

Josep Rom Vidal, dit “Pepis”, es va casar amb Secundina Font Cros (1908) i van tenir tres fills: Rosa (1933), Josep (1935) i Francesc Rom Font (1937). El 1934 fou president de la “Sociedad de pescadores de Cambrils”³⁹. Em comenta Lluïsa Rom Sala, la seva neta, que va promoure la temporada de veda de la pesca; això va dur alguna controvèrsia, doncs hi havia mariners que deien que la veda els portaria la ruïna.

Un fill d'aquests, Josep Rom Font, primera persona que va fer la carrera de medicina al barri de Marina es va casar amb Maria Lluïsa Sala Grieria (1939) i van tenir 2 fills: Lluïsa (1964) i Josep Rom Sala (1965-2009).

Un altre fill, Francesc Rom Font es va casar amb Carme Joan Perelló (1942) i van tenir tres filles: Carme (1965), Núria (1968) i Elisabet Rom Joan (1969). Carme Rom Joan es va casar amb Juan Vicente Seder (1968) i han tingut un fill: Marc Seder Rom (1999). I Elisabet Joan Rom es va casar amb Miguel Díaz (1972) i han tingut 2 fills: Miguel (2015) i Atia Díaz Rom (2015).

Joan Rom Vidal es va casar amb Maria Matamoros Sancho (1910), d'Alcanar. Van tenir un fill: Anton Rom Matamoros. Em diu la Lluïsa Rom Sala, neboda de Joan Rom Vidal, que aquest era bessó de la Rosa Rom Vidal. Al primer li deien “Bessó” i a la segona “Bessona”. Al fill del primer, Anton Rom Matamoros, van continuar dient-li, també, “Bessó”.

Rosa Rom Vidal es va casar amb Josep Pijoan Llaberia (1909) i van tenir 2 fills: Maria (1935) i Josep Pijoan Rom (1943). Maria Pijoan Rom es va casar amb Joan Llaberia Piqué (1909).

Continuem amb la descendència de Josep Rom Genovés i Teresa Sans Martí:

Miquel Rom Sans (1875) va morir a la Guerra de Cuba (1898).

Teresa Rom Sans (1881) es va casar amb Casiano Font Montgay (1877) i van tenir 6 fills: Casiano (1902-1903), Teresa (1903), Josep (1907), Marina (1911), Joaquina (1911) i Miquel Font Rom (1916).

Josefa Rom Sans (1883) es va casar amb Bonaventura Nolla Ramon (1887) i van tenir 5 fills: Carles (1913), Josepa (1915), Dolors (1919), Magdalena (1921) i Joan Nolla Rom (1927).

Úrsula Rom Sans (1885) es va casar amb Miquel Piqué Folch (1877) i van tenir 5 fills: Nativitat (1905), Maria (1907), Mariana (1911), Lluís (1914) i Gaietà Piqué Rom (1918).

³⁹ “Història gràfica de Cambrils” de Ramon Ortiga Vidal (Edicions El Mèdol, 1991), pàg. 145.

Francisca Rom Sans (1888) es va casar amb Eugeni Font Font (1886) i van tenir 4 fills: Joaquim (1911), Francisca (1914), Josep (1922) i Maria Teresa Font Rom (1930).

Com veiem, dues germanes, Teresa Rom Sans i Francisca Rom Sans es van casar amb Casiano Font Montgay i Eugeni Font Font. Els seus fills serien Font Rom. I tenen dos fills de nom complet repetit, Josep Font Rom (1907 i 1922) i Teresa Font Rom (1903 i 1930). I un altre, Joaquina Font Rom (1911) i Joaquim Font Rom (1911), gairebé del mateix any!.

Però resulta que un fill d'un germà d'aquestes (de Josep Rom Sans) Josep Rom Vidal es va casar amb Secundina Font Cros i els seus fills, Rosa (1933), Josep (1935) i Francesc (1937), serien Rom Font. També ho era aquell Tomàs Rom Font (1955) fill de Tomàs Rom Bueno⁴⁰ i Maria Teresa Font Rom.

Resumiré aquests casos de Rom amb els cognoms canviats:

Rom Nolla / Nolla Rom. En el primer cas hem trobat els dos primers mariners, Antoni Rom Nolla (1800) i Llorenç Rom Nolla (1805), també els seus germans Matilde Rom Nolla (1794), Plàcida Rom Nolla (1797), Teresa Rom Nolla (1799), Francisca Rom Nolla (1802) i Rufo Rom Nolla (1808)⁴¹. Del segon cas tenim els fills de Bonaventura Nolla Ramon (1887) i Josefa Rom Sans (1883): Carles Nolla Rom (1913), Josepa Nolla Rom (1915), Dolors Nolla Rom (1919), Magdalena Nolla Rom (1921) i Joan Nolla Rom (1927)⁴².

Rom Piqué / Piqué Rom. Del primer cas són els fills d'Antoni Rom Alimbau (1836) i Rosa Piqué Solé (1840): Antoni Rom Piqué (1862), Josep Rom Piqué (1866), Joan Rom Piqué (1868), Esteve Rom Piqué (1870) i Ramon Rom Piqué (1876)⁴³. Del segon són els fills Miquel Piqué Folch (1877) i Úrsula Rom Sans (1885): Nativitat Piqué Rom (1905), Maria Piqué Rom (1907), Mariana Piqué Rom (1911), Lluís Piqué Rom (1914) i Gaietà Piqué Rom (1918)⁴⁴.

Rom Pijoan / Pijoan Rom. Del primer cas són els fills d'Antoni Rom Piqué (1862) i Úrsula Pijoan Mestre (1861): Antoni Rom Pijoan (1891), Josep Rom Pijoan (1894) i Teresa Rom Pijoan (1895)⁴⁵. Del segon, són els fills Josep Pijoan Llaberia (1909) i Rosa Rom Vidal: Maria Pijoan Rom (1935) i Josep Pijoan Rom (1943)⁴⁶.

Rom Savall / Savall Rom. Del primer cas és el fill d'Artur Rom Pujals (1923) i Maria Savall Font (1928): Artur Rom Savall⁴⁷ (1954). Dels segons hi ha dos casos, la filla de Josep Savall Solé (1898) i Carme Rom Capella⁴⁸ (1903): Concepció Savall Rom (1927);

⁴⁰ Fill de Francesc Rom Papió i Maria Bueno Piqué.

⁴¹ Ascendents: Llorenç Rom Pomés.

⁴² Ascendents: Josefa Rom Sans, Josep Rom Genovés, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁴³ Ascendents: Antoni Rom Alimbau, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁴⁴ Ascendents: Úrsula Rom Sans, Josep Rom Genovés, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁴⁵ Ascendents: Antoni Rom Piqué, Antoni Rom Alimbau, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁴⁶ Ascendents: Rosa Rom Vidal, Josep Rom Sans, Josep Rom Genovés, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁴⁷ Ascendents: Artur Rom Pujals, Artur Rom Papió, Esteve Rom Piqué, Antoni Rom Alimbau, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁴⁸ Ascendents: Joan Rom Piqué, Antoni Rom Alimbau, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

també els fills de Josep Savall Bru (1925-2017) i Josepa Rom Pijoan (1927-1995): Jaume Savall Rom (1953) i Josep Lluís Savall Rom⁴⁹ (1957-2005).

Rom Capella / Capella Rom. Del primer cas són els fills de Joan Rom Piqué (1868) i Maria Capella Recasens (1873): Teresa Rom Capella (1899), Irene Rom Capella (1900), Maria Rom Capella (1901), Carme Rom Capella (1903) i Àngela Rom Capella (1909). Dels segons són els fills de Josep Capella Piqué (1895-1932) que es va casar amb una de les anteriors, Irene Rom Capella (1900): Maria Capella Rom (1924), Rosa Capella Rom (1927) i Fermí Capella Rom (1931-2000).

Rom Font / Font Rom. Del primer cas és el fill de Tomàs Rom Bueno (1928) i Maria Teresa Font Rom (1930): Tomàs Rom Font (1955)⁵⁰. També els fills de Josep Rom Vidal, dit "Pepis", i Secundina Font Cros (1908): Rosa Rom Font (1933), Josep Rom Font (1935) i Francesc Rom Font (1937)⁵¹. Del segon cas és aquesta Maria Teresa Font Rom (1930), que acabem de veure⁵². També els fills de Casiano Font Montgay (1877) i Teresa Rom Sans (1881): Casiano Font Rom (1902-1903), Teresa Font Rom (1903), Josep Font Rom (1907), Marina Font Rom (1911), Joaquina Font Rom (1911) i Miquel Font Rom (1916)⁵³. I els d'Eugeni Font Font (1886) i Francisca Rom Sans (1888): Joaquim Font Rom (1911), Francisca Font Rom (1914), Josep Font Rom (1922) i Maria Teresa Font Rom (1930)⁵⁴.

A més, recordarem el cas dels Rom Papió. Dos germans, Josep Rom Piqué (1866) i Esteve Rom Piqué (1870) es casen amb dues germanes, Brígida Papió Ferrando (1870) i Casiana Papió Ferrando (1873). I tenen els primers a: Rosa Rom Papió (1893), Maria Rom Papió (1895), Francesc Rom Papió (1899), Soledad Rom Papió (1900) i Joan Rom Papió (1909). Els segons: Artur Rom Papió (1898), Esteve Rom Papió (1900), Josep Rom Papió (1901), Aurora Rom Papió (1904) i Àngel Rom Papió (1909).

Aquests casos denoten una certa endogàmia, una molta relació entre famílies en un entorn probablement prou aïllat del barri de Marina fins ja entrat a mitjans del segle XX. La repetició de cognoms supera, considerablement, els que hem trobat, també significatius, a d'altres pobles com Mont-roig.

Fins aquí hem vist els primers descendents de Llorenç Rom Pomés, els que inicien les branques de mariners de Cambrils.

Ara veurem com un altre membre de la nissaga Rom, Pau Rom Munté, també s'estableix a Cambrils, en aquest cas a la Vila.

El 1877 neix a Cambrils Carme Rom Castells, filla de Pau Rom Munté, fuster, i Teresa Castells Bargalló, ambdós de Vilanova. El primer era fill de Joan Rom Nolla i Llúcia Munté Cugat. Els ascendents del primer són: Josep Rom Bargalló, Josep Rom Toda i el

⁴⁹ Ascendents: Josepa Rom Pijoan, Josep Rom Papió, Esteve Rom Piqué, Antoni Rom Alimbau, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁵⁰ Ascendents: Tomàs Rom Bueno, Francesc Rom Papió, Josep Rom Piqué, Antoni Rom Alimbau, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁵¹ Ascendents: Josep Rom Vidal, Josep Rom Sans, Josep Rom Genovés, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁵² Ascendents: Francisca Rom Sans, Josep Rom Genovés, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁵³ Ascendents: Teresa Rom Sans, Josep Rom Genovés, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

⁵⁴ Ascendents: Francisca Rom Sans, Josep Rom Genovés, Antoni Rom Nolla i Llorenç Rom Pomés.

moliner mallorquí Bartomeu Rom Ramis. Els padrins de la Carme Rom Castells foren el matrimoni Josep Rom (Genovés), mariner, i Teresa Sans (Martí).

Veiem com aquesta nova branca de Rom que va a viure a Cambrils (poble), uns vuitanta anys després de la dels mariners que acabem de veure⁵⁵, farà padrins de la primera filla que neix a Cambrils a membres de la branca dels mariners, a Josep Rom Genovés i Teresa Sans Martí. Els pares de Pau Rom Munté (Joan Rom Nolla) i Josep Rom Genovés (Antoni Rom Nolla) eren fills de cosins⁵⁶. Fixeu-vos que els dos cognoms Rom Nolla es repeteixen. En el primer cas la mare era Raimunda Nolla Torner. En el segon Maria Nolla. Sabem que aquesta darrera era de Mont-roig. Possiblement la primera també ho era i eren germanes. Hem vist en altres casos casaments de germans amb germanes. Per la qual cosa, la relació familiar seria encara més propera. Pau Rom Munté i Josep Rom Genovés serien fills de cosins.

Aquell mateix matrimoni, Pau Rom Munté i Teresa Castells Bargalló, el 1879, van tenir un fill: Joan Rom Castells. Aquest matrimoni havia anat a viure a Cambrils. Anteriorment, a Vilanova d'Escornalbou havien tingut una filla: la Teresa Rom Castells (1859). A l'Aleixar, tingueren l'Engràcia (1861), Jaume (1862) i Josefa Rom Castells (1865). Després, un altre cop a Vilanova d'Escornalbou: Benet (1870), Carme (1872) i Maria Rom Castells (1876).

Teresa Rom Castells, filla del matrimoni anterior, es va casar (1881) amb Pere Mas Tomàs⁵⁷ i van tenir 5 fills: Antoni (1881), Francesc (1883), Teresa (1885), Rosa (1887) i Joan Mas Rom (1889).

Una altra filla, Engràcia Rom Castells es va casar amb Josep Badia Gatell i van tenir 4 fills: Plàcid (1884), Engràcia (1885), Teresa (1887) i Maria Badia Rom (1891) .

Una altra filla, Josefa Rom Castells, es va casar amb Bonaventura Mas Tomàs⁵⁸ i van tenir 3 fills: Antoni (1891), Jaume (1894) i Josefa Mas Rom (1897).

Una altra, Maria Rom Castells⁵⁹ es va casar amb Jaume Sedó Budó i van tenir 4 fills: Jaume (1904), Glòria (1907), Felicià (1913) i Ramon Sedó Rom (1915).

Veiem que quatre filles del matrimoni de Pau Rom Munté i Teresa Castells Bargalló es casen a Cambrils. En aquests casos el cognom Rom es perdrà.

Per les dificultats d'accedir a informacions posteriors al 1922, doncs l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT)⁶⁰ no permet visualitzar els darrers cent anys per qüestions de protecció de dades, com ja he fet en els altres casos, he intentat esbrinar la màxima informació possible procedent dels censos electorals digitalitzats a

⁵⁵ Hem vist que el 1794 ja naixia a Cambrils Matilde Rom Nolla, filla de Llorenç Rom Pomés i Maria Nolla (de Mont-roig).

⁵⁶ L'ascendència del primer és: Joan Rom Nolla, Josep Rom Bargalló, Josep Rom Toda, Bartomeu Rom Ramis. L'ascendència del segon és: Antoni Rom Nolla, Llorenç Rom Pomés, Llorenç Rom Toda, Bartomeu Rom Ramis.

⁵⁷ Aquest era vidu d'Antònia Bardina, de Cambrils. Els seus pares foren Antoni Mas (de Riudoms) i Francisca Tomàs de Cambrils.

⁵⁸ Deuria ser germà de Pere Mas Tomàs, marit de la seva germana Engràcia.

⁵⁹ Curiosament, diu que era de "Villanueva de Sitjes" ?!

⁶⁰ <https://arxiuonline.ahat.cat/FonsDocumentals>

l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona⁶¹, tot recordant que fins al 1932 no hi consten les dones⁶².

També resulta interessant analitzar els censos (del 1894 al 1955) doncs ens permetrà veure com va evolucionant la descendència dels Rom. Trobarem un considerable creixement del nombre de persones amb aquest cognom, la majoria mariners. Aquesta evolució determinarà que, a finals del segle XX i inicis del XXI, Cambrils sigui la població amb més Rom del Baix Camp.

En el cens electoral de Cambrils de 1894, el més antic disponible, hi consten quatre Rom:

Josep Rom Genovés, 52 anys, Barri Marina, pescador,
Pau Rom Munté, 63 anys, carrer de Sant Plàcid, fuster,
Antoni Rom Piqué, 60 anys, Barri Marina, pescador,
Josep Rom Piqué, 28 anys, Barri Marina, pescador.

Repassem qui eren:

Josep Rom Genovés (1843). Hem vist que era fill d'Antoni Rom Nolla i Antònia Genovés Graset. Fou l'inici dels "Rom de marca".

Pau Rom Munté (1832), fuster, havia anat a viure a l'Aleixar i, posteriorment, a Cambrils. Consta al carrer de Sant Plàcid⁶³, a la vila.

Antoni Rom Piqué (1862) era fill d'Antoni Rom Alimbau i Rosa Piqué. L'inici de l'altra branca i germanastre de Josep Rom Genovés. Diu que té 60 anys però no és correcte, en tenia 49 o 50.

Josep Rom Piqué era germà de l'anterior.

Veiem que en aquest cens de 1894 hi ha tres mariners, de "Marina": Josep Rom Genovés, Antoni Rom Piqué i Josep Rom Piqué.

En el cens electoral del 1897 hi consten:

Benet Rom Castells, 27 anys, fuster,
Josep Rom Genovés, 54 anys, pescador,
Pau Rom Munté, 65 anys, fuster,
Antoni Rom Piqué, 62 anys⁶⁴, pescador,
Esteve Rom Piqué, 27 anys, pescador,
Josep Rom Piqué, 30 anys, pescador,
Antoni Rom Sans, 26 anys, pescador,
Josep Rom Sans, 26 anys, pescador.

⁶¹ Hi ha els censos del 1894 al 1955.

<https://arxiuenlinia.dipta.cat/fotoweb/archives/5005-Cens-electoral/>

⁶² Fins la Segona República no van poder votar.

⁶³ En el cens de 1897 hi ha el seu fill Benet Rom Castells i diu que viu al carrer de Sant Plàcid número 10.

⁶⁴ Continua posant una edat incorrecte.

Ara ens apareixen quatre Rom més:

Benet Rom Castells, 27 anys, fuster,
Esteve Rom Piqué, 27 anys, pescador,
Antoni Rom Sans, 26 anys, pescador,
Josep Rom Sans, 26 anys, pescador.

Repassem qui eren:

Benet Rom Castells (1870) era fill del matrimoni de Pau Rom Munté (fuster) i Teresa Castells Bargalló que s'havien establert a Cambrils. Havia nascut a Vilanova d'Escornalbou. Diu que és fuster com el seu pare. Es va casar amb la seva cosina Maria Ferré Rom⁶⁵ i van tenir la Maria (1898), Josep (1901), Matias (1902) i Teresa Rom Ferré (1910).

Esteve Rom Piqué (1870) era un altre fill d'Antoni Rom Alimbau i Rosa Piqué. Fou aquell tràgic heroi de la llevantada de 1911.

Antoni Rom Sans, dit "Bagarella", i Josep Rom Sans, germans i fills de Josep Rom Genovés i Teresa Sans Martí⁶⁶.

A finals del segle XIX veiem com van augmentant els Rom del barri de Marina. Dels 8 Rom, 6 són mariners. Tan sols hi ha 2 fusters, aquells pare i fill.

En el cens de 1904 hi trobem: Josep Rom Genovés, Esteve Rom Piqué, Josep Rom Piqué, Antoni Rom Sans, dit "Bagarella", i Josep Rom Sans. Tots mariners. Ja no hi ha aquells fusters que vivien al poble: Pau Rom Munté i el seu fill Benet Rom Castells.

En el cens de 1911 no hi ha l'Esteve Rom Piqué (dèiem que va morir al temporal del febrer del mateix any). Hi trobem un germà seu: Joan Rom Piqué.

En el de 1920 hi trobem dos Rom nous: Antoni i Josep Rom Pijoan. Eren fills d'Antoni Rom Piqué i Úrsula Pijoan Mestre. L'Antoni Rom Pijoan consta que vivia al Barri de Marina núm. 38. Aquí també hi està domiciliat Josep Rom Genovés (80 anys).

En el de 1920 també hi ha Plàcid Badia Rom (1884), que viu al carrer Major núm. 37 i és pagès. Aquest, era fill del matrimoni de Josep Badia Gatell i Engràcia Rom Castells.

En el de 1928 hi tenim d'altres Rom: Artur, Soledat, Francesc i Josep Rom Papió (30, 30, 29 i 27 anys). El primer i el darrer eren fills d'Esteve Rom Piqué (el de la llevantada de 1911) i Casiana Papió Ferrando. Els altres, cosins de Josep Rom Piqué i Brígida Papió Ferrando.

També hi ha el Miquel Rom Colom de 27 anys. Aquest, era fill d'Antoni Rom Sans, dit "Bagarella" i Rosa Colom Costa.

⁶⁵ Filla de Matias Ferré i Maria Rom Munté. Aquesta, era filla de Joan Rom Nolla (ascendents: Josep Rom Bargalló, Josep Rom Toda i el moliner mallorquí Bartomeu Rom Ramis) i la mont-rogenca Llúcia Munté Cugat.

⁶⁶ Vèiem que eren matrimoni i padrins de baptisme de Carme Rom Castells (1877), de la branca d'aquells fusters de Cambrils (poble).

Com deia anteriorment, la recerca d'informacions, a partir de 1922, s'esdevé més complexa, per la normativa de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona sobre protecció de dades que sols es permet consultar informacions de més de cent anys enrere. Aleshores, he intentat analitzar els Cens electorals (disponibles a l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona). Aquestes fonts sovint permeten esbrinar els parentius de pares / algun fill comprovant que coincideixin al domicili esmentat i que la diferència d'edat sigui entre 25 i 40 anys (més o menys).

En el cens de 1934 hi trobarem homes i dones:

Àngela Rom Capella, 25 anys, carrer d'Àngel Guimerà núm. 60,
Irene Rom Capella, 35 anys, Miramar núm. 29,
Teresa Rom Capella, 35 anys, Guimerà núm. 60,
Carme Rom Casas, 29 anys, Sant Antoni núm. 14,
Maria Rom Castells, 58 anys, Hospital núm. 13,
Joan Rom Colom, 27 anys, Guimerà núm. 62, pescador,
Miquel Rom Colom, 31 anys, Guimerà núm. 62, pescador,
Àngel Rom Papió, 25 anys, Guimerà núm. 56, pescador,
Artur Rom Papió, 35 anys, Guimerà núm. 52, pescador,
Francesc Rom Papió, 31 anys, Sant Miquel núm. 11, pescador,
Josep Rom Papió, 32 anys, Sant Antoni núm. 12, pescador,
Joan Rom Papió, 25 anys, "14 d'abril" núm. 9, pescador,
Maria Rom Papió, 39 anys, Sant Miquel núm. 11,
Rosa Rom Papió, 41 anys, Sant Miquel núm. 11,
Soledat Rom Papió, 34 anys, Sant Miquel núm. 11,
Josep Rom Pijoan, 40 anys, Miramar núm. 16, pescador,
Josep Rom Piqué, 69 anys, Sant Miquel núm. 11, pescador
Joan Rom Piqué, 66 anys, Guimerà núm. 60, pescador,
Antoni Rom Sans, 60 anys, Guimerà núm. 62, pescador,
Francisca Rom Sans, 46 anys, Sant Miquel núm. 10,
Josefa Rom Sans, 51 anys, Sant Miquel núm. 3,
Josep Rom Sans, 62 anys, Miramar núm. 34, pescador,
Úrsula Rom Sans, 49 anys, Sant Miquel núm. 7,
Josep Rom Vidal, 27 anys, Miramar núm. 34, pescador,
Joan Rom Vidal, 24 anys, Miramar núm. 34, pescador,
Rosa Rom Vidal, 24 anys, Miramar núm. 34,

Amb el segon cognom:

Gabino Escoda Rom, 45 anys, Mas Vilafortuny, pagès,
Maria Piqué Rom, 26 anys, Sant Miquel núm. 12,
Nativitat Piqué Rom, 28 anys, "14 d'abril" núm. 61,
Glòria Sedó Rom, 27 anys, Sant Josep núm. 6,
Jaume Sedó Rom, 27 anys⁶⁷, Hospital núm. 13, pagès,

La majoria ja els hem trobat abans. Sols resten:

⁶⁷ Els anys són erronis. En el cens de 1945 s'hi diu que tenia 4 anys més que la seva germana Glòria Sedó Rom.

Carme Rom Casas, 29 anys (deuria néixer cap al 1905). Diu que viu al carrer de Sant Antoni núm. 14. En aquesta mateixa adreça també hi trobem Adriana Capella Recasens (57 anys). La seva germana Maria sabem que estava casada amb Joan Rom Piqué. Em comenta Joan Fortuny (“Flaire”) que hi devia haver un error en el segon cognom, que segurament és Capella. Filla de Joan Rom Piqué i Maria Capella Recasens.

Gabino Escoda Rom (deuria néixer cap al 1889). El tornarem a trobar en el cens de 1955. Deu ser fill de Josep Escoda i Magdalena Rom Calafell de Vilanova d’Escornalbou. Ascendents d’aquesta: Antoni Rom Fraga, Mateu Rom Anglada, Mateu Rom Pomés, Llorenç Rom Toda i Bartomeu Rom Ramis.

Glòria i Jaume Sedó Rom. Deurien néixer cap al 1907 i 1904. Eren fills de Jaume Sedó Budí i Maria Rom Castells. Ascendents d’aquesta: Pau Rom Munté, Joan Rom Nolla, Josep Rom Bargalló, Josep Rom Toda i Bartomeu Rom Ramis.

Veiem que tots els homes amb el primer cognom Rom (14) són mariners, confirmant allò que deia anteriorment: que aquesta branca cambrilenca era la dels Rom mariners. Tan sols n’hi ha 2 amb el segon cognom, que són pagesos.

Cens de 1955:

Àngels Rom Aguiló, 23 anys, carrer de Miramar núm. 18,
Tomàs Rom Bueno, 22 anys, Sant Pere núm. 5, pescador,
Àngela Rom Capella, 47 anys, “José Antonio” núm. 60,
Carme Rom Capella, 52 anys, “15 de enero”⁶⁸ núm. 6,
Irene Rom Capella, 56 anys, “plaza Iglesia Playa”,
Teresa Rom Capella, 58 anys, “José Antonio” núm. 52,
Maria Rom Castells, 81 anys, “Avda. Generalísimo” núm. 15,
Magí Rom Colom, 35 anys, “José Antonio” núm. 62, pescador,
Miquel Rom Colom, 54 anys, “José Antonio” núm. 62, pescador,
Josep Rom Font, 21 anys, plaça Catalunya núm. 20, estudiant,
Rosa Rom Font, 23 anys, plaça Catalunya núm. 20,
Joan Maria Rom Guzmán, 24 anys, Sant Antoni núm. 21, pescador,
Montserrat Rom Guzmán, 21 anys, Sant Antoni núm. 21,
Josep Rom Piqué, 66 anys, “Nueva” núm. 6, pescador,
Angel Rom Papió, 48 anys, Miramar núm. 18, pescador,
Artur Rom Papió, 48 anys, Rambla, pescador,
Francesc Rom Papió, 54 anys, “José Antonio” núm. 22, pescador,
Josep Rom Papió, 47 anys, Sant Antoni núm. 1, pescador,
Joan Rom Papió, 58 anys, Sant Pere núm. 14, pescador,
Maria Rom Papió, 63 anys, “15 de enero” núm. 27,
Rosa Rom Papió, 65 anys, Sant Pere núm. 28,
Soledat Rom Papió, 57 anys, “General Mola” núm. 7,
Josefa Rom Pijoan, 28 anys, “Travesía C. Nueva”,
Pere Rom Pijoan, 27 anys, Sant Pere núm. 14, pescador,
Artur Rom Pujals, 33 anys, plaça Catalunya núm. 13, pescador,
Aurora Rom Pujals, 23 anys, Rambla,
Esteve Rom Pujals, 34 anys, “General Mola” núm. 6, pescador,

⁶⁸ Aquesta data correspon a l’entrada de les tropes franquistes a Cambrils el 1939. És la mateixa data que a Mont-roig.

Joan Maria Rom Pujals, 28 anys, Rambla, pescador,
M. Teresa Rom Pujol, 33 anys, Sant Pere núm. 1,
Francisca Rom Sans, 68 anys, Sant Pere núm. 5,
Josep Rom Sans, 86 anys, Miramar núm. 34, pescador,
Lluís Rom Sans, 67 anys, Miramar núm. 34, pescador,
Úrsula Rom Sans, 73 anys, "15 de enero" núm. 6,
Celestino Rom Solé, 29 anys, "Nueva" núm. 6, pescador,
Josep Rom Vidal, 50 anys, plaça Catalunya núm. 20, pescador,
Joan Rom Vidal, 46 anys, plaça Catalunya núm. 20, pescador,
Rosa Rom Vidal, 46 anys, Miramar núm. 34.

Amb el segon cognom:

Engràcia Badia Rom, 60 anys, C/ Trinquete núm. 11,
Maria Badia Rom, 64 anys, Vidal núm. 31,
Plàcido Badia Rom, 73 anys, Sant Plàcid núm. 10, pagès,
Fermí Capella Rom, 25 anys, "Plaza Iglesia Playa" núm. 52, pescador,
Maria (Claustre) Capella Rom, 21 anys, "José Antonio" núm. 60,
Rosa Capella Rom, 29 anys, "Plaza Iglesia Playa" núm. 52,
Carme Costa Rom, 33 anys, "José Antonio" núm. 52,
Joan Costa Rom, 35 anys, "Barcas" núm. 8, pescador,
Teresa Costa Rom, 35 anys, "José Antonio" núm. 52,
Gabino Escoda Rom, 67 anys, Mas Cavet, pagès,
Francisca Font Rom, 42 anys, San Pere núm. 5,
Joaquim Font Rom, 45 anys, San Pere núm. 5, pescador,
Josep Font Rom, 49 anys, San Pere núm. 3, pescador,
Marina Font Rom, 45 anys, "15 de enero" núm. 16,
Miquel Font Rom, 40 anys, "José Antonio" núm. 52, pescador,
M. Teresa Font Rom, 26 anys, San Pere núm. 5,
Emili Gil Rom, 23 anys, San Pere núm. 28, pescador,
Maria Gil Rom, 37 anys, San Pere núm. 28,
Ramon Gil Rom, 32 anys, "15 de enero" núm. 8, pescador,
Carles Nolla Rom, 43 anys, "José Antonio" núm. 62, pescador,
Joan Nolla Rom, 32 anys, "15 de enero", pescador,
Magdalena Nolla Rom, 34 anys, "Carlán" núm. 2,
Maria Olivé Rom, 32 anys, "15 de enero" núm. 27,
Gaietà Piqué Rom, 38 anys, "15 de enero" núm. 8, pescador,
Lluís Piqué Rom, 42 anys, "José Antonio" núm. 26, pescador,
Concepció Savall Rom, 29 anys, "15 de enero" núm. 6,
Josep Savall Rom, 22 anys, "15 de enero" núm. 6, pescador,
Jaume Sedó Rom, 47 anys, Sant Josep núm. 11, pagès.

RESUM

En el cens de 1894 hi havia 3 mariners, amb 4 homes de primer cognom Rom. No n'hi havia cap de segon.

En el de 1897 eren 6 mariners amb 8 homes de primer cognom Rom. No n'hi havia cap de segon. Tant en aquest cas com en l'anterior la resta eren fusters, pare i fill (Pau Rom Munté i Benet Rom Castells).

En el cens de 1934, els 14 homes de primer cognom Rom, eren mariners. De segon cognom no n'hi havia; els dos Rom eren pagesos (Gabino Escoda Rom i Jaume Sedó Rom).

En el de 1955 ja són 19 els mariners amb 20 homes de primer cognom Rom; l'altre era estudiant (Josep Rom Font). De segon cognom 12 de 15. Els altres 3 eren pagesos (Plàcido Badia Rom, Gabino Escoda Rom i Jaume Sedó Rom).

Sembla lògic anomenar-los els Rom mariners.

Més enllà de si són Rom, he pogut constatar un fort sentiment de pertinença al grup que formen els mariners, els pescadors. Són com una gran família (nombrosa, molt nombrosa). Venen d'una realitat molt endogàmica, ho hem vist en la repetició de cognoms, de dècades enrere que enfortien els vincles personals. Eren un petit grup de gent de la mar en comparació amb la munió de gent de terra, dels pagesos que els envoltaven. Eren com un reducte. Quan s'incorporen persones alienes hem vist que també són pescadors de la Cala, de l'Ametlla de Mar. Les penalitats del treball a la mar, aquella mateixa tragèdia de la llevantada del 1911, els unia, els enfortia. El parlar també els diferenciava, i no tan sols per utilitzar estris diferents, realitzar d'altres funcions laborals, sinó per la pròpia parla derivada del seu treball.

Els "Pepis", Josep Rom Sans ("Vell Pepis") i Josep Rom Vidal ("Pepis"), i Antoni Rom Sans ("Bagarella", germà del "Vell Pepis"), tenien barca pròpia.

Vèiem que en el cens de 1894 (homes) tan sols hi havia 4 Rom de primer cognom. En el del 1955 (homes i dones) hi trobem 37 de primer (20 homes i 17 dones) i 28 de segon (15 homes i 13 dones). Total 65 Rom. Dels 4 homes el 1894 s'havia passat a 35 el 1955.

Segons m'explica Joan Font Fortuny ("Flaire"), actualment (2022) sols queden tres mariners de cognom Rom i, curiosament, són descendents d'aquell heroi de la llevantada de 1911 l'Esteve Rom Piqué. Són: Pere Rom Ferré⁶⁹, Àngel Rom Recasens⁷⁰ i Joan Rom Morell (dit "Gallau")⁷¹. El primer pesca amb llum, de nit; es l'encerclament⁷². Els altres dos, que són cosins germans, fan l'arrossegament (l'arrastro⁷³).

També està en actiu, Jaume Savall Rom⁷⁴, no com a mariner però sí com a propietari de la barca d'encerclament "Rosa Tecla". Aquest és cosí germà de Pere Rom Ferré, que l'acabem d'esmentar.

⁶⁹ Els ascendents de Pere Rom Ferré: Lluís Rom Pijoan, Josep Rom Papió i Esteve Rom Piqué.

⁷⁰ Els ascendents d'Àngel Rom Recasens: Àngel Rom Aguiló, Àngel Rom Papió i Esteve Rom Piqué.

⁷¹ Els ascendents de Joan Morell Rom, dit "Gallau": Angelina Rom Aguiló, Àngel Rom Papió i Esteve Rom Piqué.

⁷² El peix blau se sent atret per la llum i el pesquen per encerclament. A Cambrils els hi diuen "barques de la llum". Aquesta tècnica es fa amb una xarxa i en cercol.

⁷³ "Arrastro": "Tècnica de pesca en què s'hi utilitza l'art i que consisteix en anar-lo arrossegant pel fons marí". "Glossari" de Josep Lluís Savall Rom del llibre "Barques i fogons. De Vinaròs a Calafell" de Gerard Vergés, Ramon Gomis i Josep Gual (Editorial El Mèdol, 1990), pàg. 97.

"Art": "Ormeig de pesca consistent en una gran bossa allargada i amb dues prolongacions laterals anteriors", pàg. 97.

⁷⁴ Els seus ascendents: Josepa Rom Pijoan, Josep Rom Papió i Esteve Rom Piqué.

Aquests quatre tenen com a besavi Esteve Rom Piqué, el tràgic heroi del temporal de mar de 1911.

Joan Font Fortuny (“Flaire”). També fa esment d’altres Rom que, en els darrers anys, han deixat la mar:

Joan Rom Vilella i el seu germà Magí Rom Vilella, nets d’Anton Rom Sans, dit “Bagarella”. Es van vendre la barca.

Artur Rom Savall, net d’Artur Rom Papió.

Joan Artur Ortoneda Rom, dit “Tallero”, també net d’Artur Rom Papió.

Anton Rom Matamoros, dit “Bessó”, net de Josep Rom Sans, dit “Vell Pepis”.

Josep Maria Rom Burrut, net de Josep Rom Pijoan. Va deixar d’anar a la mar i va establir el restaurant “Les Fonts”.

Joan Rom Guzmán. Dèiem que fou pescador i que encara ara, amb noranta anys, surt a pescar, acompanyat d’altres.

La flota de Cambrils ha anat minvant les darreres dècades. Em diuen que dels trenta-cinc bastiments *d’arrastró* ara (2022), sols en queden deu i que del dotze de la sardina ara en resten quatre.

Els darrers anys algun d’aquests Rom, o els seus descendents, han posat restaurants. Sembla que aquell ofici important pels Rom de mariner està derivant cap a la restauració. Això es comú al conjunt dels que foren mariners de Cambrils. Per exemple:

Restaurant “Casa Macarrilla 1966”, del carrer de les Barques núm. 14. Com vàiem anteriorment el van muntar l’Evelí Martí Pijoan i la Montserrat Rom Guzmán. Ara el porten els fills del Xavier Martí Rom: el Xavier i el Carles Martí.

Restaurant “Gami”, del carrer de Sant Pere núm. 9. El va instaurar Tomàs Rom Bueno, fill de Francesc Rom Papió i Maria Bueno Piqué. Ara el dirigeix la seva neta Fanni Rom Flores. Els seus pares són Tomàs Rom Font i Francisca Flores Muñoz.

Restaurant “Les Fonts”, del carrer de Cristòfol Colom núm. 1. Ara el duu Laia Rom, filla de Josep M. Rom Burrut i Victòria Porro. Aquest primer és fill de Celestino Rom Solé i Maria Burrut Fortuny, i net de Josep Rom Pijoan i Maria Solé Ferrando.

Restaurant “Pepis”, de la travessia de l’Àncora. El van establir, el 1963, els germans Francisco i Rosa Rom Font. Fills de Josep Rom Vidal i Secundina Font Cros.

UN CAMBRILENC D’ARRELAMENT

Àngel Vallverdú Rom nasqué a Montbrió del Camp arrelat des de fa anys a Cambrils. Els seus pares són Pere Vallverdú Aymaní i Àngela Rom Roca⁷⁵. El seu pare és fill de la Selva del Camp. A Montbrió la casa pairal té el renom d'un antic propietari, "cal Pere Freixes". Em diu: "els cambrilencs naixem i vivim on volem". De fet, antigament Montbrió pertanyia al terme de Cambrils (el 1622 obtingué el títol de vila).

Àngel Vallverdú Rom és autor entre d'altres del llibre "Les músiques de ball de bastons i el seu context" (Cossetània Edicions, 2005). M'explica que des de xiquet se sentí atret per la música: flauta dolça al col·legi i classes de solfeig. El seu avi i besavi paterns eren clarinetistes a la banda de La Selva del Camp. El seu avi, Olegari Rom Castellví, era pagès que va servir com a carrabiner i, com els d'aquest cos, lluità al costat de la República a la Guerra Civil (1936-1939). Això li va suposar estar presoner en un batalló de treballadors fins, aproximadament, l'any 1942, a Sant Sadurn d'Anoia.

El seu pare per amistat, s'ocupava del jardí del xalet del fill del fundador del Barça Joan Gamper, Joan Ricard Gamper Pilloud. Aquest, waterpolista, estava casat amb la notable nadadora Enriqueta Soriano Tressera. Tenien un xalet a Cambrils, a les rodalies del "Pi rodó". Aquesta li va agafar afecte i volia endur-se'l a Suïssa a estudiar música. A vegades els contes no acaben bé. Va morir el 13 d'agost de 1983, a les vacances d'estiu. L'Àngel Vallverdú Rom tenia deu anys.

En el servei militar tocava la corneta. Només acabar-lo es va comprar una gralla. Va començar a tocar el flabiol a una mitja cobla de Montbrió i va formar part del grup d'armats. També va crear un grup de "Ball de bastons" a partir de la informació que li va proporcionar l'insigne folklorista reusenc, Josep Bargalló Badia⁷⁶. A partir d'aquí es convertí en un rellevant especialista d'aquest ball.

La seva relació amb Cambrils s'inicià treballant en una immobiliària. Després ho feu durant dinou anys a l'Ajuntament. Ràpidament s'integrà en esdeveniments de cultura popular, també va muntar, a Cambrils, un grup d'armats i va formar part del "Ball de bastons" de Cambrils.

El 2012 va començar la carrera d'Antropologia. Especialitzant-se en el folklore. Va acabar-la el 2020. Ja fa anys que s'ha convertit en un "músic professional" fora d'hores del treball. "Som molts els que hem compaginat el món de guanyar-se les garrofes i el de la cultura popular".

El 31 d'octubre de 2016 "Naciodigital" titulava: "El cambrilenc Àngel Vallverdú guanya el premi de narrativa Sebastià Juan Arbó". La novel·la era "No es poden donar tants llangostos a la sibeca", que l'any següent publicaria *Cossetània Edicions*. Li pregunto pel tema argumental: "hi ha les quatre coses que més m'agraden, el ball de bastons, les dones, el tabac i l'alcohol" diu amb to de broma. Llegeixo la ressenya del llibre: "El cap de colla del Ball de Bastons de Cambrils... mor en estranyes circumstàncies... Una misteriosa troballa arqueològica tenia la clau de volta d'un dels enigmes que els folkloristes portaven anys i anys cercant, l'origen del ball de bastons.

⁷⁵ Els trobarem en el capítol 10, dedicat a Montbrió. La seva mare, Àngela Rom Roca, serà aquella xiqueta que acompanya la seva mare, Antònia Roca Rovira, en aquell feixuc viatge del 1939 de Montbrió a Cercs (Berguedà), acompanyant el seu cunyat Ramon Rom Castellví.

⁷⁶ A Josep Bargalló Badia li devem, a Mont-roig, la recuperació del nostre "Ball de coques".

Intriga, misteri, sexe, el descobriment de les seqüeles de la Guerra Civil i els seus efectes sobre la pròpia família... una teranyina d'històries paral·leles...”.

Li demano pel significat de l'expressió “no es poden donar tants llagostos⁷⁷ a la sibeca⁷⁸”. Recordo haver-la escoltat molts anys enrere d'alguns vells de Mont-roig. A l'actualitat no recordo el seu significat exacte. Em diu que aquesta expressió li deia el seu pare, quan de jove, feia mans i mànigues per treballar en assumptes del folklore tradicional. Li deia que era fer coses supèrflues, fútils.

A la meua pregunta inicial de “què has fet (en el món de la música tradicional)?”, em va respondre: “El que he pogut”. Deu-n'hi-do. “Qui fa el que pot, no està obligat a més” deien encertadament els vells. En la seva llarga trajectòria musical, crec que no ha donat llagostos a la sibeca.

UNS MARINERS CAMBRILENCS MARXEN A ROSES (ALT EMPORDÀ)

L'Antoni, el Josep i la Rosita Rom Pijoan, fills d'Antoni Rom Piqué i Úrsula Pijoan Mestre s'establiran a Roses (Alt Empordà). A l'Antoni Rom Pijoan encara l'he trobat a Cambrils en el cens de 1920, vivia al Barri de Marina núm. 38.

He localitzat la Marina Rom Ostiategui, descendent d'aquests cambrilencs. M'explica que Úrsula Pijoan Mestre “va morir portant al ventre l'últim fill, que va néixer dues hores després d'estar morta... era en Joan Rom Pijoan. Després de morir la seva dona, la meua rebesàvia, Antoni Rom Piqué es va casar amb una dona que es deia Pasquala...”.

El seu parent cambrilenc Josep M. Rom Burrut em concreta que aquell Joan Rom Pijoan va viure gràcies a què el capellà que va anar a assistir la mare, Úrsula Pijoan Mestre, se'n va adonar que al ventre de la mare el nen estava viu i gràcies a ell va néixer. Per la qual cosa, a aquest nen li deien “sotana” en referència al capellà.

Joan Rom Pijoan va tenir un fill, Salvador Rom Núñez. Continua Marina Rom Ostiategui: “el meu avi Salvador Rom Núñez quan era petit estava malalt. El clima de Cambrils no li era propici. Aleshores la família se'n va anar a Tarragona, al barri del Serrallo. Deien que tenia meningitis, no ho sabem segur. La qüestió és que quan tenia uns setze anys tota la família va venir a Roses. El clima d'aquí li va anar bé. Va venir el meu besavi Joan Rom Pijoan i els seus tres fills, Joan, Lola i Salvador (el meu avi). Els dos primers estaven casats amb gent del Serrallo. Van venir a Roses amb les barques de pesca. A partir d'aquí tots els descendents hem nascut a Roses. També els descendents de l'Antoni Rom Pijoan que són els que tenen l'Hotel Rom. Una de les curiositats és que quasi tots aquests Rom tenen ulls blaus i són rossos...”.

Addenda 1

⁷⁷ Llagosts, llagosts, llagostes, llagostes (si són d'una certa grandària)... són insectes voladors que salten impulsats per unes potents cames. En castellà: saltamontes.

⁷⁸ Xibeca o Sibeca (“Diccionari català-valencià-balear”, dit “Alcover-Moll”): “Ocell nocturn...; cast. cárabo, lechuza (veure: òliba)”. També “Beneitot, curt d'enteniment (Camp de Tarragona, Conca de Barberà, Falset)”. “Anar a caçar xibeques: anar en cerca de coses imaginàries; ficar-se en coses il·lusòries”.

Com a curiositat, també he trobat una “Masia Rom”, on hi consten dues persones. Aquesta “Masia Rom” pertany a Mercè Boronat Rom. Era una propietat dels Rom comerciants de Mont-roig. Es troba just passada la riera de Riudecanyes, a l'alçada de la finca de Mont-roig coneguda com la Tira.

Addenda 2

“Catalunya des del mar. Pel car de fora” de Carlos Barral (1982)

“Al contrari del que passa amb el de l'Atmella, el port de Cambrils permet que les barques de pesca s'amarrin folgadamente tot al llarg de les ribes, agrupades per oficis i grandàries. Hom pot passejar per tot el perímetre del port contemplant i comparant els diferents bastiments i fent modestes marines fotogràfiques, activitat que ocupa les tardes de nombrosos forasters. L'actual flota d'arrastrors de Cambrils és important -quillats poderosos que han heretat la tradició de les parelles de bou que varaven a la platja abans de la construcció del port, unes quinze parelles cap a la meitat dels anys vint. Molts dels patrons que ara comanden aquests poderosos quillats de centenars de cavalls de força de motor pertanyen a llinatges del temps de la vela que conserven com a renom noms mítics de mariners famosos: Bagarelles, Vermell, Parent, Caçapops, Guerrero, Xaparro, Malandando. Algun d'aquests renoms també designa famílies armadores. A més de barques de bou hi havia en el Cambrils *platger* set o vuit barcades de sardinal, deu o dotze *tresmallers*, *palangroners* i nansaires...”.

Addenda 3

Ramon Gomis escriu: “La mar de la Frau és l'espai de mediterrània que va del Cap de Salou a la Punta del Fangar, al Delta de l'Ebre. És un indret batut pel vent de mestral, que en baixar del nor-oest topa amb les carenes muntanyoses que envolten la plana del Camp (de Tarragona), s'afrau, és a dir, s'encaixa entre els fraus de les muntanyes, amb la qual cosa augmenta la seva intensitat, i es converteix en un vent i impetuós, que alça un considerable gruix de mar...”⁷⁹.

El “Diccionari català-valencià-balear”, dit “Alcover-Moll” defineix “frau” com “fondalada o pas estret i no gaire llarg entre dues muntanyes o penyals”.

El cambrilenc Josep Lluís Savall Rom ens dóna el significat que li donen els pescadors de Cambrils: “Pas de vent entre muntanyes”⁸⁰. Alhora defineix “freu”: “pas sorrenc entre roques al fons marí... Hi ha diverses fraus amb noms diferents (entre l'Hospitalet i Torredembarra em penso que n'hi ha cinc) i els freus són utilitzats especialment per les barques ja que les roques que hi ha al fons marí no són contínues sinó que tenen llocs discontinus per on passar l'art sense enganxar-lo”. Em sembla curiós que associï els fraus (pas de vent) amb els freus (pas sorrenc), aquests “passos estrets” (Alcover-Moll) de les muntanyes i del fons marí. Hi ha com una mena de simetria. Els dos són rellevants pels pescadors.

Addenda 4

⁷⁹ “Barques i fogons. De Vinaròs a Calafell” de Gerard Vergés, Ramon Gomis i Josep Gual (Editorial El Mèdol, 1990), pàg. 37.

⁸⁰ “El vocabulari dels pescadors de Cambrils” de Josep Lluís Savall Rom (Associació d'Estudis Reusencs, 1991), pàg. 107.

Cambrils, per a mi, no es tan sols un poble del costat de Mont-roig, només cal esmentar que els tretze quilòmetres de franja costanera de Mont-roig eren ja des del meu record de xiquet de Barcelona que retornava al poble dels seus ascendents, a aquelles terres a tocar de la mar, on fins a inicis del segle XX hi havia aiguamolls on s’hi conreava arròs⁸¹. L’avi Francesc “Cisquet” Rom Serra⁸² havia construït el “Casal Miramar” als Prats, a tocar de la platja i uns dos-cents metres més enllà (cap a l’Hospitalet de l’Infant) del baixador de tren, del conegut com “Apeadero”.

Naltros anàvem tots els estius, des de Barcelona, a aquell xalet a la vora de la mar. Encara no hi havia càmpings, ni turisme. Algun pagès tenia plantades algunes fileres de vinya. Havien “fet trinxera” amuntegant l’arena de la platja al final del seu tros perquè no hi entrés l’aigua de la mar i, a continuació, aquelles “vinyes verdes vora el mar...”. Jo encara no coneixia el poema de Josep Maria de Sagarra. “Verdes a punta de dia, / verd suau cap al tard...”.

Deuria ser cap a finals dels anys cinquanta, tenia prop de deu anys que, quan la mare veia una barca de Cambrils pescant, crec que al tresmall⁸³, relativament a la vora de la platja i em deia “corre i crida’ls”. Aquells, aleshores s’apropaven al batent i ens venien peix del que havien pescat. Vist des de l’actualitat, el 2022, vull pensar que potser un d’aquells mariners era un Rom.

D’aquells anys i posteriors, també recordo que per les cases i xalets dels Prats i de les Pobles, passava l’Eleuterio⁸⁴ amb el seu VéloSolex. Aquest venia de Cambrils a vendre peix. L’arribada de l’Eleuterio era tot un succés. El VéloSolex era una bicicleta que duia incorporat un motoret sobre la roda del davant que transmetia la potència directament al pneumàtic. He llegit que era un invent francès del 1941 i que va començar a fabricar el 1957, a Espanya, la marca Orbea. També se’ls anomenava “mosquit”. Jacques Tati en duia un a la seva famosa pel·lícula “Mon oncle” (“Mi tio, 1958). El VéloSolex era al camp el que les primeres Derbi a les zones urbanes. Per cert, Derbi era l’acrònim de “DERivado de Blicicleta”. Amb aquell venedor de peix amb VéloSolex va arribar la modernitat als Prats.

Aquesta anècdota em duu a una altra que m’explicava el meu pare Josep Martí Tost (era de Mont-roig). L’any 1950 va llogar una premsa d’oli a La Portellada, a tocar de Vallde-roures. Quan feia pocs dies que hi estava, a mitjans de desembre, un dia va aparèixer a la plaça una camioneta que venia peix. Era el Matas de Cambrils. El coneixia perquè ambdós jugaven a futbol. Li va comentar que passava pels pobles a vendre el peix sobrant i que normalment a La Portellada acabava el viatge. Són uns 115 quilòmetres.

⁸¹ “El conreu de l’arròs a Mont-roig. Els aiguamolls dels Prats” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 515.

⁸² Capítol “La nissaga dels Rom (3): els Rom, fusters, de Mont-roig” d’aquest mateix llibre.

⁸³ “Tresmall”. “Ormeig de pesca fet de xarxa. És una xarxa quadrangular que té a cada costat una xarxa de malla molt més ampla”. “Glossari” de Josep Lluís Savall Rom del llibre “Barques i fogons. De Vinaròs a Calafell” de Gerard Vergés, Ramon Gomis i Josep Gual (Editorial El Médol, 1990), pàg. 103.

⁸⁴ Eleuterio Ruiz Cabañas. L’he trobat en el cens electoral del 1951, diu que té 34 anys (deuria néixer cap al 1917). Aquest també passava a vendre peix pel Mas Miró. M’explica Joan Font Fortuny (“Flaire”) que la seva esposa era Adelina Ferrando Boronat; en el cens de 1951 consta que té 41 anys (deuria néixer cap al 1910). Vivien al carrer “Barcas” número 4. Resulta que era germana de l’àvia de l’esposa del “Flaire”. Meravelloses coincidències.

També hi podria haver algun Rom entre aquells mariners que, cap a finals del anys seixanta, ens van convidar a acompanyar-los en la seva pesca diària, a un petit grup d'estiuejants dels Prats. Sortíem de bon matí, dinàvem amb ells el “ranxo” (del que havien pescat) i tornàvem a port cap a les cinc de la tarda. Els havíem conegut en aquell petit bar de mariners que hi havia a tocar del port, ca la Natàlia⁸⁵.

Aquells jovenets estiuejants també anàvem a Cambrils, alguns dies, a passar la tarda. Aquell indret dels Prats ja se'ns començava a quedar petit. Agafàvem, cap a un quart de sis, el tren “Ligero” que venia de Tortosa i anava fins Tarragona. Tornàvem amb el mateix tren que passava per Cambrils cap a dos quarts de nou. Teníem unes tres hores per anar a passejar pel port. En aquella època les zones del poble, a dalt, la vila, i el barri de Marina encara quedaven prou separades. Allà al Pòsit⁸⁶, vèiem la subhasta del peix. La feia, la “cantava”, el senyor Ramon, el cap del baixador del tren de Mont-roig. Era prou encisador i estrany escoltar aquella cantarella de xifres decreixents. El senyor Ramon tenia ja una certa edat, era de tracte agradable i tenia una figura prou voluminosa. Era de Palència. La seva esposa, la senyora Conxita, era amiga de la meua mare Roser Rom Ferratjes.

Ja de més gran, Cambrils ha estat un dels meus referents mironians. Quan els pares de Joan Miró compren el mas de Mont-roig no hi havia encara el baixador del tren de Mont-roig. Aquest es va inaugurar el 29 de novembre de 1929 per a mercaderies i l'1 de febrer de 1930 per a les persones. Aleshores, Pere Martí Oliva, un mont-roigenc resident i casat a Cambrils, conegut com “Peret de la Botera” que Miró anomenava “Peret tartraner”, els portava al mas. També els recollia els diumenges per pujar-los a missa els diumenges a Mont-roig⁸⁷. El seu besnet és Gerard Martí Estrada, director del “Museu Molí de les tres eres” de Cambrils.

El 1915 Joan Miró va pintar una sèrie de dibuixos al port de Cambrils. El 1917 pinta els quadres “Cambrils, la platja” i “Cambrils, el port”. En la primera es veu aquella Torre del Port enmig de les casetes dels mariners. En la segona, aquelles veles llatines (plegades) de les barques. En una carta a Lola Anglada, del 18 de setembre, li comenta la seva excursió diària a Cambrils per pintar aquells quadres: “Aquesta tarda, després de dinar... en bicicleta, gomes ben inflades, carretera rodant per les dues lleugeres rodes. Arbres, vinyes, oliveres, pins, una faixa de platí. En pocs minuts a Cambrils davant d'una tela i un cavallet. El mar, barques, gossos que empaiten als galls. Brava gent la del mar...”⁸⁸. Estaven en plena Primera Guerra Mundial. La nit del 14 de setembre, quatre dies abans, hi va haver una batalla naval a les costes del sud de Tarragona. Un submarí alemany va enfonsar tres vaixells, un gran mercant anglès, un petit mercant italià i un vaixell de càrrega i passatgers francès. Els mariners, vius o morts, anaven arribant a les platges.

En aquella mateixa carta Miró diu: “He escoltat canonades, res he vist; aquesta tarda sabré el resultat... A Cambrils desembarcaren trenta-vuit naufragats de l'anglès. Els vaig veure i vaig parlar amb ells...”. Alguns van fer cap a Salou.

⁸⁵ Ara “Germans Miquel”. Consolat de Mar número 28.

⁸⁶ Edifici on hi ha les oficines de la confraria de pescadors.

⁸⁷ “Joan Miró i Mont-roig: pal de ballarí (1911-1929)” de Martí Rom (Arola Editors, 2012), pàg. 56, 115, 127 i 128.

⁸⁸ “Joan Miró i Mont-roig: pal de ballarí (1911-1929)” de Martí Rom (Arola Editors, 2012), pàg. 66.

Aquest treball sobre els Rom de Cambrils m'ha permès entendre millor el món de la mar, dels pescadors. M'expliquen que cada cop són més els problemes que tenen per anar a la mar, que sembla que es vulgui anihilar aquest món. Diuen que potser estem vivint les darreres generacions de pescadors. Ja hem vist com els Rom pescadors cada cop són menys.

Una barca al tresmall, l'Eleuterio amb el seu VéloSolex, el senyor Ramon cantant el peix, el "Peret tartraner" i dos quadres de Joan Miró del 1917, aquests són algunes de les meves guspies cambrilenques. Les noves guspies: principalment Esteve Rom Piqué, el tràgic heroi del temporal de mar de 1911, i aquells cambrilencs que tan amablement m'han ajudat en la recerca dels Rom.